

PIVAŠIŪNAI

VIETA, SUBURIANTI PILIGRIMUS

Sudarytoja Birutė Malaškevičiūtė, 2019

Nuotraukų autoriai: A. Balčiūnas, G. Bernatavičius, J. Bubnienė,
B. Malaškevičiūtė, A. Purvinytė, G. Tamošiūnienė, L. Valentaitė,
Pivašiūnų amatų centro ir Alytaus rajono savivaldybės
administracijos archyvų nuotraukos.

Alytaus turizmo informacijos centras

S. Dariaus ir S. Girėno g. 1, 62137 Alytus

Tel.: +370 315 52 010, +370 687 07 703

El. paštas info@alytusinfo.lt

www.alytusinfo.lt

ALYTAUS RAJONAS

PIVAŠIŪNAI – vieta, suburianti piligrimus

Pivašiūnai įsikūrę vaizdingoje kalvotoje vietovėje, šalia didelio Pivašiūnų–Gineitiškių miško ir Ilgio ežero.

Dėl Pivašiūnų pavadinimo kilmės pateikiamos dvi nuomonės. Viena jų, kad Pivašiūnų pavadinimas kilęs iš upėvardžio *Pievesa*. Apie šį upelį pasakojama legenda – kadaise jis buvo sraunus ir gilus. Kovų su kryžiuočiais laikais Lietuvos kariuomenės vyrai ir vadai sustodavo pailsėti ir arklių pagirdyti, ieškodavo seklesnių vietų perbristi upelį. Srauni srovė galėjo raitelį su šarvais ir žirgu nunešti. Tik drąsiausieji sugebėdavo įveikti šią kliūtį.

Kiti teigia, kad Pivašiūnų pavadinimo kilmė yra asmenvardinė – iš lenkiško *Piwoś* (liet. Pivašius). Tokį atsakymą 1921 m. Pivašiūnų pradžios mokyklos mokytojui atsiuntę kalbininkas Kazimieras Būga, kai mokytojas pasiteiravo, ar galima Pivašiūnų pavadinimą kildinti iš žodžių „pieva“ ir „šienas“.

Rašytiniuose šaltiniuose Pivašiūnai minimi nuo XVII a., tačiau įvairūs ženklai (pvz., netoli Pivašiūnų esantys pilkapijai) rodo, kad čia gyventa gerokai anksčiau. 1630 m. greta gyvenvietės iškilo medinė bažnyčia, kurios fundatorius Jonas Klockis prieš mirtį aplinkines žemes ir bažnyčią testamentu paliko Trakų benediktinų vienuolynui. Vienuoliai čia tvarkėsi beveik du amžius: plėtė miestelį, turėjo tris kalves ir plytinę, įrėngė kelias smukles. Labiausiai šį kraštą išgarsino J. Klockio iš užsienio parvežtas Švč. Mergelės Marijos pa-

veikslas, per karus ir gaisrus nenukentėjęs, XVII a. bažnytinės vyresnybės pripažintas stebuklingu. Sakoma, kad stebuklinga galia ir amžiumi jis prilygsta Aušros Vartų Madonos paveikslui. Todėl nenuostabu, kad Pivašiūnai vadinami Pietų Lietuvos Šiluva – į Žolinės atlaidus suplūsta tūkstančiai maldininkų iš visos šalies ir užsienio. Šis paveikslas pavaizduotas ir Pivašiūnų herbe, kuris patvirtintas Prezidento 2006 m. gegužės 24 d. dekretu. Mėlynajame herbo skydo lauke, simbolizuojančiame dangų, dvasios ramybę, gulsčiame sidabriniame pusmėnulyje ragais į viršų auksinis Pivašiūnų Švč. Mergelės Marijos su Kūdikiu paveikslas, viršuje apsuptas 12 mažesnių auksinių ir 12 didesnių sidabrinių šešiakampių žvaigždžių, papėdėje – heraldinis juodas trikalnis. Jis simbolizuoja bažnyčios, mokyklos ir piliakalnio kalnelius.

Miestelyje 1905 m. buvo atidaryta pradžios mokykla, joje dirbo du mokytojai. Tarpukariu Pivašiūnuose veikė pašto agentūra, policijos punktas, girininkija, malūnas, lentpjūvė, vėliau ir kavinė-parduotuvė, pieninė, buvo įsikūręs ir bankelis.

Šiandien Pivašiūnai – seniūnijos centras. Jis mielai priima piligrimus ir smalsius keliautojus. Čia galima ne tik pailsėti, surasti dvasinę ramybę, tačiau turiningai ir smagiai praleisti laiką Pivašiūnų amatų centre ar prie Ilgio ežero įrengtoje poilsio zonoje.

Seniūnijos teritorijoje įkurtas Pivašiūnų geomorfologinis draustinis.

LANKYTINOS VIETOS

Švenčiausios Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia. Pastatyta 1825 m., medinė. Ji – garsiausia Alytaus krašte ir vienintelė klasicistinio stiliaus Lietuvos bažnyčia, išlaikiusi ypatingą lotyniško kryžiaus struktūrą, kuriai būdinga išilginių tūrių ir kryžmos dinamika. Šalia stovi medinė varpinė. 1929 m. vaikų laikraštyje „Žiburėlis“ Pivašiūnų mokinukas rašė: „Pivašiūnų bažnyčia pastatyta labai gražioj vietoj ant aukšto (171 m) kalno, kuris apaugęs plačiomis pušimis, beržais, klevais ir kitokiais medžiais ir pilnai pristatytas kryžių.“ Bažnyčios viduje yra retai kur Lietuvoje aptinkamas apeinamasis altorius. Jame kabo stebuklingas Švč. Mergelės Marijos paveikslas. Kardinolas Vincentas Sladkevičius 1988 m. vainikavo Pivašiūnų Mergelę su Kūdikiu popiežiaus Jono Pauliaus II dovanotomis karūnomis ir suteikė jai Nuliūdusiųjų Paguodos titulą. Įspūdinga interjero dalis – 15 medinių baltai dažytų skulptūrų su paausavimais. Pivašiūnai nuo seno garsūs Žolinės atlaidais, jie čia vyksta visą savaitę. Tomis dienomis šią vietą aplanko tūkstančiai maldininkų iš visos Lietuvos ir užsienio. Pivašiūnų bažnyčia – vienas iš Jono Pauliaus II piligrimų kelio Lietuvoje objektų (www.pilgrimukelias.lt). Šventoriaus kapinėse yra nemažai senovinių vertingų antkapių.

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios statinių kompleksas (bažnyčia, kapinių tvora su vartais, koplyčia, senoji klebonija, jos dvi klėtys, ledainė, ūkinis pastatas ir monumentalus kryžius) įtrauktas į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Greta bažnyčios varpinės stovi menininkės Leokadijos Belvertaitės 1945–1948 m. sukurta **Švč. Mergelės Marijos su kūdikėliu Jėzumi skulptūra**.

Įkalnėje, šalia laiptų į Pivašiūnų bažnyčios šventorių, yra **Rožinio džiaugsmingųjų slėpinių stotys** (aut. Algirdas Judickas, 1988 m.).

Odinių (Odinčių) giminės koplyčia-mauzoliejus. Netoli bažnyčios, kitapus gatvės, senosiose kapinėse, kurios dabar jau užstatytos namais, senosios bažnyčios vietoje XIX a. viduryje buvo pastatyta ši koplyčia-mauzoliejus.

Miestelį puošia 2006 m. per Žolinės atlaidus atidengtas paminklas Lietuvos Tarybos nariui, **Vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signatarui kunigui Alfonsui Petruiliui**, jis Pivašiūnų bažnyčioje klebonavo 1911–1927 m.

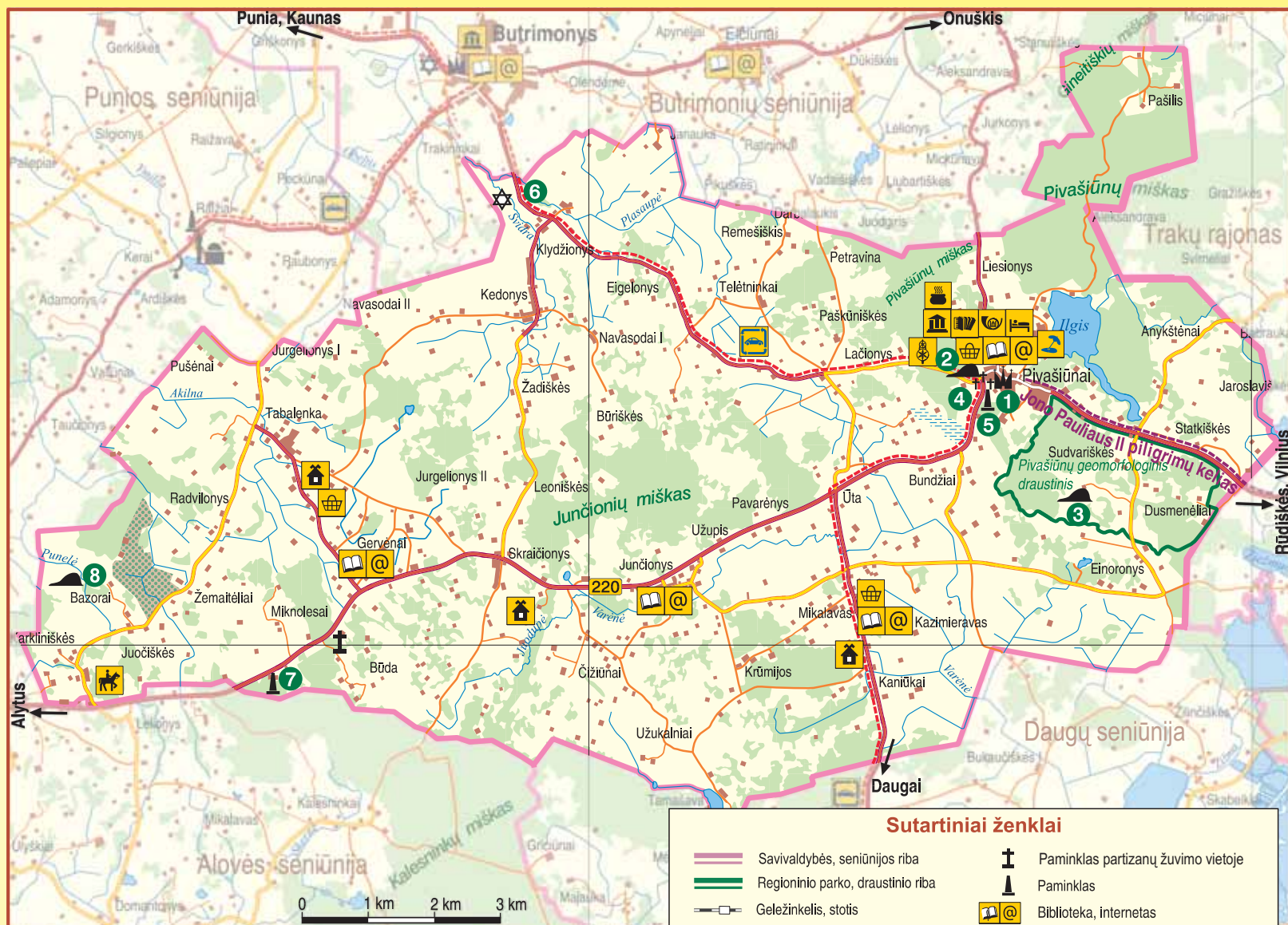
Pivašiūnų piliakalnis (GPS N 54° 27' 38.9" E 24° 22' 09.2") legenda porina, kad ant šio piliakalnio senovėje buvusi šventykla ir tuomet jis nebuvo toks aukštas. Čia žmonės eidavo melstis ir nešdavo kepurę žemių, taip ir supylė šį piliakalnį. Dar pasakojama, kad Pivašiūnų piliakalnis priklausė Pilėnų kunigaikščio Margio sūnui. Todėl ir narsusis kunigaikštis esą jame ir palaidotas.

Piliakalnis datuojamas I tūkst. Puiki piliakalnio panorama atsiveria juo grožintis nuo bažnyčios šventoriaus.

Bazorų piliakalnis (GPS N 54° 26' 07.7" E 24° 09' 04.3") yra atskiroje kalvoje, Punelės kairiajame krante, Bazorų kaime. Aikštelė ovali, pailga, šlaitai vidutinio statumo. Piliakalnis ilgą laiką buvo niokojamas: aikštelė ariama, pietiniame šlaite kastas žvyras. Greta piliakalnio buvo papėdės gyvenvietė. Į rytus nuo piliakalnio yra kapinynas, išlikę senų žmonių pasakojimai, kad čia buvo palaidoti kažkokie milžinai, todėl toje vietoje nearę žemės.

Piliakalnis datuojamas I tūkst. Sunkiai randamas.

Lankytinos vietos

- 1 Pivašiūnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia, pastatyta 1825 m., į jos altoriuje esantis stebuklinga galia garsėjantis Švč. Mergelės Marijos paveikslas, kurį kardinolas V. Sladkevičius 1988 m. vainikavo popiežiaus Jono Pauliaus II dovanotomis karūnomis ir suteikė Nuliūdusiųjų Paguodos titulą. Senoji klebonija, koplyčia.
- 2 Pivašiūnų piliakalnis
- 3 Einoronių piliakalnis
- 4 Senosios Pivašiūnų kapinės
- 5 Paminklas, skirtas Lietuvos tarybos nariui, Vasario 16-osios Nepriklausomybės Akto signatarui kunigui Alfonsui Petručiui, kuris Pivašiūnų bažnyčioje klebonavo nuo 1911 iki 1927 metų.
- 6 Žydų kapinės ir genocido vieta Klydžionių kaime
- 7 Atminimo ženklas partizanų žūties vietoje
- 8 Bazorų piliakalnis

Sutartiniai ženklai

	Savivaldybės, seniūnijos riba		Paminklas partizanų žuvimo vietoje
	Regioninio parko, draustinio riba		Paminklas
	Geležinkelis, stotis		Biblioteka, internetas
	Asfaltuotas kelias, kelio numeris		Kambarių nuoma
	Žvyrkelis		Kultūros centras
	Lauko, miško kelias		Architektūrinis kultūros paveldo objektas
	Miškas		Amatų centras
	Sodai		Kaimo turizmo sodyba
	Ežeras		Edukaciniai užsiėmimai
	Pelkė		Jodinėjimas
	Upė, upelis, griovys		Parduotuvė
	Gyvenvietė		Paštas
	Katalikų bažnyčia		Poilsio zona
	Piliakalnis		Automobilių maršrutas

Einoronių piliakalnis

(GPS N 54° 26' 39.5" E 24° 23' 27.5"), dar vadinamas Pilies kalnu, įrengtas Einoronių kaimo apylinkėje vyraujančioje kalvoje. Aikštelė ovali, pailga, šlaitai gana statūs, apie 20 m aukščio.

Piliakalnis apardytas arimų,

šiaurinėje aikštelės dalyje stovėjusio trianguliacijos bokšto. 2001 m. buvo tiriamas nedidelis aikštelės plotas. Aptikta brūkšniuotos keramikos, titnaginių dirbinių. Radiniai datuojami akmens ir bronzos amžiais.

Piliakalnis datuojamas I tūkst. pr. Kr. – I tūkst. pradžia. Sunkiai randamas.

Ilgio ežeras su Skrynios ir Muzikos kalvomis. Pasakojama, kad labai seniai čia buvusi lyguma – pievos su keletu salelių bei kalvelių. Ant vienos buvęs aukuras ir kūrėta šventoji ugnis, aplinkui augę milžiniški ąžuolynai. Kai šiuose kraštuose pasirodė krikščionių vienuoliai ir, ant vienos kalvelės pasistatę bažnyčią, ėmę niekinti pagonis, žyniai juos prakeikę sakydami: „Tebūnie čia ežeras, ilgas kaip pievomis apaugusi lyguma.“ Tada staiga sudrebėjusi žemė, viskas pradėjo grimzti gilyn, suskambėjęs prasmegęs žemėn ir varpas su bažnyčia. Lyguma buvusi užlieta vandeniu – taip atsiradęs Ilgio ežeras. Tie, kurie nespėję pasitraukti, prasmegę kartu su žeme. Gyva liko mergelė Vaičiukutė, kuri turėjo ištekti už karžygio Gulbino, bet bangose pražuvo jos krautis. Gailliai raudojusi mergelė ant ežero kranto, kol sujudusios bangos išplukdžiusios jos kraičio skrynią, o nuo didžiosios salos ataidėjęs motušės balsas: „Pasiimk savo dalią ir neberaudok daugiau.“ Šioji kraitį pasiėmusi, o skrynią paliko ežere prie kalnelio, kuriam prigijo Skrynios vardas. Ant priešingame ežero krante esančios kalvos karžygys Gulbinas su mylimąja vestuves kėlė. Savaitę ar dvi puotavo, muzikantai pasikeisdami grojo be perstojo. Vienas iš jų čia net apsigyveno ir grodavo kalvos viršūnėje iki pusiaunakčio, pilies gynėjus linksmindavęs ir žuvusius apraudodavęs. Taip

toji kalva ir buvo pavadinta Muzikos. Šiandien ant šių kalvų kasmet švenčiama Žolinė.

Prie Ilgio ežero yra poilsio zona su paplūdimiu, įrengta sporto aikštelė su reguliuojamo aukščio krepšinio lentomis, apšvietimas, nutiesti takai, lieptelis į ežerą, pastatytos persirengimo kabinos, pavėsinės. Taip pat yra tinklinio aikštelė, vaikų žaidimų zona, įvestas geriamas vanduo, įrengtos laužavietės, automobilių stovėjimo aikštelė.

Kryžius, žymintis Juncionių kaimo senųjų kapinių vietą, stovi šio kaimo teritorijoje, netoli pagrindinio kelio. Buvusių kapinių teritorija įtraukta į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą.

Lietuvos partizanų kovos ir žūties vieta Žemaitėlių k., Pivašiūnų sen., Alytaus r. Šioje vietoje, miško bunkeryje, išdavus MGB agentams (Kostui Kubilinskui ir Algirdui Skinkui), 1949-03-07 kautynėse su MGB vidaus kariuomenės 34-uju šaulių pulku žuvo keturi Dainavos apygardos Kazimieraičio rinktinės partizanai. Paminklinėje lentoje rašoma: V. Voveris-Žaibas – rinktinės vadas, P. Šilanskas-Labutis – gr. vadas, V. Kazlauskas-Vanagas – gr. štabo v-kas, J. Kazlauskas-Šermukšnis – būrio vadas.

Klydžionių kaimo žydų genocido kapinės. Klydžionių kaime 1941 m. dviejose vietose buvo žudomi žydų tautybės žmonės. Jie palaidoti masinėse kapavietėse, jas skiria 600 m atstumas. Vienoje iš kapaviečių pastatytas paminklas. Vienos iš jų yra Pivašiūnų seniūnijoje, kitos kapinės – Butrimonių.

Sudvariškių kaime galima aplankyti ir pamatyti: džiūkišką meninę vertę turintį kaimo medinį kryžių, pirmąsias kaimo senąsias kapines, vadinamas Prancūzkapiu (nors dar sklando kalbos, kad čia laidoti Napoleono kariai, tačiau jau vargiai kas tuo tiki), antrąsias kaimo senąsias kapines, vadinamas Kapinėlėmis, ir Sudvariškių pilkapyną. Visi šie objektai yra įtraukti į Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą. Sunkiai randami.

PIVAŠIŪNŲ AMATŲ CENTRAS

Nespėjus peržengti jo slenksčio – kiekvieną svečių pasitinka ką tik baigusią kepti dzūkiškų bulvinių bandų ar šviežios ruginės duonos kvapas. Rūpestingos amatų centro šeimnininkės neišleis nė vieno alkano, nė vieno nepamokinę dzūkiškų patiekalų ruošimo ar senųjų amatų paslapčių. Suvenyrų parduotuvėlėje net įnoringiausias ras sau mielą rankų darbo daiktą.

Pivašiūnų amatų centre galima užsisakyti kulinarinio paveldo edukacinius užsiėmimus. Čia mokoma kepti naminę ruginę duoną. Kiekvieną tarsi namiškį malonai sutikusi ir už stalo pasodinusį šeimnininkė papasakos apie rugių sėjimą, kūlimą, malimą, duonos raugimą ir užmašymą. Sužinosite apie senolių duonos kepimo papročius, šeimos tradicijas. Kiekvienam bus suteikta galimybė pačiam suformuoti ir ką tik iškūrentoje duonkepėje išsikepti savo duonos kepalėlį. Norintiems pajusti dzūkišką skonį – pasiūlys grikiinių babkų, pyragų, pyragėlių, kūčiukų, bulvinių dzūkiškų bandų kepimą ir ragavimą. Bus pasiūlyta sumušti sviestą dzūkiška „buikele“ ir čia pat jį skanauti.

Senųjų amatų mylėtojai taip pat neliks nuskriausti. Jie galės pasimokyti medžio drožybos, puodžiaus amato, velti veltinius, pinti įvairius dirbinius iš vytelių arba dzūkiškus „kašikus“ (pintines), lieti žvakes ir megzti raštuotas vilnones kojines ir pirštines.

Centre vyksta ir kalendorinių švenčių edukaciniai užsiėmimai („Štai atvažiuoja Kalėda“, „Verba – pavasario simbolis“, „Velykinių margučių raštai“, „Užgavėnių kaukių darymas“).

Darbo laikas: antradienį – ketvirtadienį 9 – 18 val., penktadienį, šeštadienį 9 – 15 val.

Trakų g. 33, Pivašiūnai, Alytaus r., tel.: +370 315 90 009, +370 692 11 229, pivasianuamatucentras@gmail.com

APGYVENDINIMAS

- **Kaimo turizmo sodyba „Meilės laiptai“**, Draugystės kel. 26, Tabalenkos k., Pivašiūnų sen., Alytaus r., tel. +370 687 72 630, <http://meileslaiptai.ucoz.com>
- **Kupinų kaimo turizmo sodyba**, Mikalavo g. 13, Mikalavo k., Pivašiūnų sen., Alytaus r., tel. +370 699 28 907, www.kupinusodyba.lt
- **Viktorijos kaimo turizmo sodyba**, Trakų kel. 35, Skraičionių k., Pivašiūnų sen., Alytaus r., tel.: +370 618 54 228, +370 698 34 659, www.viktorijossodyba.lt

PRAMOGOS

- **„Ruminos žirgai“** (jojimo paslaugos), Juočiškių k., Pivašiūnų sen., Alytaus r., tel. +370 684 41 512

INTERNETO PASLAUGOS

- **Alytaus r. sav. viešosios bibliotekos Pivašiūnų filialas**, Mokyklos g. 3, Pivašiūnai, Alytaus r., tel. +370 315 29 009. Darbo laikas: II – VI 9.30–18 val.
- **Alytaus r. sav. viešosios bibliotekos Junčionių filialas**, Dvaro g. 9, Junčionių k., Pivašiūnų sen., Alytaus r., tel. +370 315 29 752. Darbo laikas: II – VI 11–17.30 val.
- **Alytaus r. sav. viešosios bibliotekos Mikalavo filialas**, Mikalavo kel. 26, Mikalavo k., Pivašiūnų sen., Alytaus r., tel. +370 315 58 962. Darbo laikas: II – VI 11–17.30 val.

INFORMACIJA

- **Pivašiūnų seniūnija**, Trakų g. 51, Pivašiūnai, Alytaus r., tel.: +370 315 29 368, +370 686 87 205
- **Pivašiūnų Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios klebonija**, Trakų g. 25, Pivašiūnai, Alytaus r., tel. +370 699 12 696, www.pivasianai.lt
- **Pivašiūnų piligrimų centras**, Trakų g. 29, Pivašiūnai, Alytaus r., tel. +370 699 12 696
- **Alytaus rajono Pivašiūnų gimnazija**, Mokyklos g. 3, Pivašiūnai, Alytaus r., tel. +370 315 29 331, www.pivasianai.alytus.lm.lt
- **Pivašiūnų paštas**, Trakų g. 19, Pivašiūnai, Alytaus r., tel.: +370 315 29 341, +370 700 55 400
- **Pivašiūnų bendrosios praktikos gydytojo kabinetas**, Šlaito g. 1, Pivašiūnai, Alytaus r., tel. +370 315 29 338
- **Pivašiūnų ugniagesių komanda**, Pievesos g. 6, Pivašiūnai, Alytaus r., tel. +370 315 29 322